

امکان سنجی استفاده از نقش ها و نقش مایه های طلسم های

ایرانی در گرافیک معاصر

بیبا جلالی برازجانی^۱، تورنگ چماچم^۲

^۱پژوهشگر کارشناسی ارشد موسسه آموزش عالی هنر شیراز ، Bita.jalalii@gmail.com

^۲مدرس دانشگاه، Chamachamt@gmail.com

چکیده - این مقاله با هدف امکان سنجی استفاده از نقش مایه های طلسم های ایرانی در گرافیک معاصر انجام شده است. نتایج نشان می دهد اعتقاد به نیروهای ماورایی طلسم و تعویذ در قالب نقش مایه هایی پر از رمز و راز علاوه بر جنبه تزئینی و کاربردی، رسانه ایی جهت انتقال پیام و ارزش های آن ها نیز است. و اما مسئله قابل تامل این است که چگونه استفاده از نقوش مرتبط با طلسمات در گرافیک معاصر ممکن است؟ در این جا می توان چنین پاسخ داد که یکی از عناصر اصلی طراحی گرافیک می تواند استفاده از نقشمایه های غنی فرهنگی باشد که علاوه بر بیان هویت اثر هنری از نظر مفهومی نیز موثر می باشد. بنابراین هنرمند بایستی از نقوش با ادراک درست از معنای درونی نقش ها در گرافیک امروز در جایگاه مناسب و هم مسیر با موضوع استفاده کند، نه این که صرفا جهت زیبایی بصری مورد استفاده قرار بگیرد. اگر تلاش ما حفظ هویت سرزمینمان در آثار گرافیک معاصر باشد از موثر ترین روش های رسیدن به این مسئله استفاده از چنین سرمایه هایی است که در دست داریم این امر موجب ارتباط عمیق و موثر، توسط مخاطب می شود.

کلید واژه- طلسم، تعویذ، گرافیک معاصر، نقش مایه

۱- مقدمه

از زمانی که انسان پای به عرصه هستی نهاد همواره روح جستجوگرش به دنبال کشف راز و رمز های گوناگون طبیعت اطراف بوده است. بشر برای دستیابی به این رمز و رازها مسائل و الگوهای زیادی را تجربه کرده و سعی بر این داشته که حتی کوچکترین مباحث را واکاوی کند تا بتواند بر راز و وجود آن غلبه کند. یکی از این الگوها استفاده از باورهایی است که دارای هیچ منطق علمی ایی نیستند، اما بشر آنها را باور دارد و انگار تنها راه احاطه بر محیطش همین باورهاست. باور به اشکال، خطوط، اعداد و حروفی که برای انسان با توجه به شرایط های زمانی و مکانی دارای معانی خاصی بوده اند، بسیار معمول بوده است [۱]. با این رویکرد نقش و نقوشی که ریشه در این باورها دارند عامل تصویری مهمی برای پیوندی نزدیک تر میان ما و نیاکانمان هستند، بنابراین یکی از عنصرهایی که یک طراحی گرافیک می تواند از نظر بصری با الگوهای ارزشمند عام گذشته خلق شود به کار بردن نقش مایه های غنی گذشته است که علاوه بر بیان هویت از نظر مفهوم در اثر هنری نیز می تواند بسیار موثر باشد.

۲- تعریف طلسم و تعویذ

از گذشتگان دور تا کنون طلسم و تعویذ راه حل و روشی جهت ایمن بودن در مقابل شر و بلا بوده است. به شیء، تصویر، دعا، نوشته یا وردی که دارای نیروی جادویی-ماورایی باشد می گویند که نصب یا نگه داشتن آن در مکان ها یا اموال و یا همراه داشتن آن توسط انسان یا حیوان باعث دفع تعرض موجودات، بیماری و نیروهای شر می شود. طلسم را نوعی تعویذ می دانند که قادر است باعث افزایش بخت و قدرت صاحب خود در مقابل نیروهای آزار رسان شود. به نوعی می توان طلسم و تعویذ را در یک دسته قرار داد ، اما گاهی با هم تفاوت هایی نیز دارند، به صورتی که کار تعویذ طرد کردن و دفع زیان است ، در حالی که طلسم باعث جذب و جلب امور خوشایند می شود [۲]. با تعریفی که میتوانیم از طلسم و تعویذ مطرح کنیم که آن ها شامل شی یا نگاره هایی متشکل از تصاویر، واژگان، شمارگان و جداول می باشند که دارای قدرت های جادویی یا ماورایی هستند، می توانیم آنها را بخشی غنی از فرهنگ تصویری ایران بدانیم و به بررسی امکان استفاده ی این هنر ارتباطی و تصویری از یاد رفته در گرافیک معاصر ایران [۳].